

Mediation – Procederen en communiceren

Aik Kramer

Aik Kramer is vijfdejaars student Nederlands recht aan de Universiteit van Amsterdam. In het begin van het collegejaar 2002-2003 is hij begonnen met een Mediation-stage.

In het derde trimester van het vierde jaar van mijn rechtenstudie volgde ik het keuzevak 'Mediation'. Het vak werd onderwezen door een aantal docenten van verschillende vakgroepen. Dit academische teamwork bleek achteraf een mooie illustratie van wat 'Mediation' inhoudt. De docenten hielden niet, zoals vaak het geval is bij universitaire cursussen, ieder hun eigen monoloog maar probeerden ten overstaan van de studenten met elkaar te 'communiceren' over deze betrekkelijk nieuwe vorm van conflictbemiddeling.

De cursus begon met een algemene inleiding van drie dagdelen (over een periode van drie weken) waarin verschillende aanverwante onderwerpen summier aan bod kwamen. Argumentatieleer, Japans recht en een beetje rechtspsychologie. Na afloop van deze inleiding werd een klein, doch pittig, tentamen afgenomen waar geen van de studenten over struikelde. De week na het tentamen(tje) werd de groep opgesplitst in de 'Oefenrechtbank' en 'Mediation'. De studenten die kozen voor het eerste zouden zich de volgende zeven weken komen te verdiepen in de kunst van het 'procederen'. De studenten die zich hadden opgegeven voor 'Mediation', waaronder ik, stond iets heel anders te wachten. Misschien wel zelfs het tegenovergestelde.

Mediation is een vorm van conflictbemiddeling waarbij de strijdende partijen onder begeleiding van een neutrale derde (de mediator) zelf naar een oplossing toewerken. De mediator onderscheidt zich van andere 'bemiddelaars' doordat hij zich niet bemoeit met de inhoud van het conflict. Hij speelt daarentegen een zeer actieve rol in de communicatie tussen partijen. Vragen stellen, heretiketteren, samenvatten, futuriseren... allemaal vaardigheden die een mediator kan aanwenden om zijn doelstelling te bereiken, om de *belangen* die spelen bij het conflict boven tafel te krijgen. Waar 'procederen' als vorm van conflictbeslechting doorgaans leidt tot 'juridisering' van het conflict, daar is Mediation erop gericht het conflict bij de partijen zelf te laten. De Mediator geeft niemand 'gelijk' zoals de

(traditionele) rechter dat zal doen, hij zorgt ervoor dat partijen naar elkaar luisteren en helpt ze bij het zoeken naar een eigen oplossing. De mediator bewaakt niet alleen het proces maar ook de boodschap.

Tijdens de cursus werd het mediationproces uitgebreid besproken. Van het *intake*-gesprek tot de vaststellingsovereenkomst aan het einde van de onderhandelingen. De 'exploratiefase', waarin het conflict wordt ontdekt van verwijten en standpunten en de *belangen* duidelijk moeten worden, kwam ook aan bod, althans theoretisch. De methodiek van Mediation, zo ontdekte ik later, kun je niet leren uit een reader of boek. Die technieken kun je alleen maar leren door te oefenen, en voor dat oefenen was binnen de cursus geen tijd. Wel waren er verschillende gast sprekers uitgenodigd die over hun ervaringen als mediator vertelden, waaronder iemand uit een projectgroep genaamd 'Mediation door Leerlingen' (MdL).

MdL introduceert Mediation in het basis- en voorgezet onderwijs. In eerste instantie wordt er begeleiding, lesmateriaal en oefeningen geboden die de docenten kunnen gebruiken in hun eigen lessen. MdL heeft namelijk tot doel Mediation, en de wijze van communiceren die het vertegenwoordigt, tot dé manier te maken waarop onderlinge ruzies binnen een school worden opgelost. Naast dit algemene deel is MdL er daarom mede op gericht om binnen een school echte 'leerlingmediators' op te leiden. Die worden in geval van een ruzie opgetrommeld om vervolgens (met z'n tweeën) de ruziënde medescholieren te helpen het uit te praten. Door dit project ben ik pas echt in Mediation geïnteresseerd geraakt en het is dan ook de reden dat ik nu een heuse mediators-opleiding volg, compleet mét oefeningen.

Rollenspellen, huiswerkgroepjes, discussiëren, luisteroefeningen en nog meer rollenspellen... een mediators-opleiding is het best te beschrijven als een soort groepstherapie waarin iedere deelnemer in zijn poging mediator te worden, keer op keer wordt geconfronteerd met de manier waarop hij/zij zelf met problemen omgaat. Ik ben zelf geneigd op zoek te gaan naar het 'gelijk' in een conflict. Wie het heeft of hoe ik het kan krijgen. Dat heb ik namelijk de afgelopen vier jaar met alle plezier gestudeerd. Nu ben ik dat weer aan het afleren.

Vaak blijkt dat met een oordeel van een rechter het eigenlijke conflict niet wordt opgelost. Daarbij komt dat de afgelopen jaren, door de sterk toegenomen 'juridisering' van conflicten, het rechtelijk apparaat overbelast is geraakt. Om die reden heeft ex-minister Donner van Justitie voorgesteld Mediation in bepaalde gevallen verplicht te maken. Verwijst een rechter een conflict naar een mediator, dan moeten de strijdende partijen het dus eerst zelf proberen op te lossen. Klinkt verstandig, niet? Toch zijn er die Mediation als model van conflictbeslechting afwijzen. Het zijn voornamelijk de voorvechters van de (traditionele) rechtspraak die Mediation bekritisieren. Zij richten hun pijlen vooral op een van de centrale claims van Mediation: de neutraliteit van de mediator. Die bestaat volgens hen niet. Alhoewel er nog onvoldoende onderzoek is gedaan naar deze 'neutraliteit' (de overheid kijkt vooralsnog slechts naar de duur, de kosten en andere meetbare kwaliteiten), is dit mijns inziens onvoldoende om Mediation af te wijzen.

Mediation kent een 'open' methodiek, waarin in onderling overleg het proces wordt vormgegeven en de partijen zelf de omvang van het conflict bepalen. De neutraliteit van de mediator is 'bespreekbaar' en bovendien zijn partijen te alle tijden vrij om de tafel te verlaten. Dit neemt niet weg dat er conflicten bestaan die zich niet lenen voor Mediation, te denken valt aan strafrecht.

Inmiddels zijn de eerste uitkomsten van Mediation-proeven bij verschillende rechtbanken binnen en lijkt alles erop te wijzen dat Mediation naast rechtspraak tot bloei kan komen. Mediation kan voorzien in die gevallen waarin een rechterlijk oordeel niet gewenst is, en rechtspraak in die gevallen waar Mediation tekortschiet. De interpretatie van wettelijke bepalingen lijkt mij in eerste instantie een taak voor 'rechters', maar voor het oplossen van conflicten is doorgaans meer nodig dan een oordeel. Conflicten vragen ook om begrip, creatief denken en aandacht voor de toekomst van de relatie. Kortom: om communicatie. Ik heb veel geleerd tijdens mijn studie, maar dat niet. Daarom ben ik ontzettend blij dat ik naast de vaardigheid van het procederen, met al haar aardigheden, nu ook de kans krijg te oefenen in dat andere savoir-vivre: communiceren.